“Сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән балалар өчен Әлмәт интернат-мәктәбе”
дәүләт бюджет гомуми белем учреждениесе

Педагогик
киңәшмә утырышында каралды
“29”август 2022 ел. №1
Интернат мәктәбе директоры
_______________Л.Р.Мартынова
Боерык белән кертелде № 98-0
“ 31 ” август 2022 ел

3нче ГОМУМ БЕЛЕМ БИРҮ сыйныфы өчен
туган (татар) теле предметы буенча
эш программасы
Атнага **1** сәгать**,** елга **34** сәгать

Төзүчесе:
туган (татар) теле һәм әдәбият укытучысы Мөхәммәтҗанова Л.Ф.

Килешенгән:
Директор урынбасары________И.Б.Шарифуллина

МБ утырышында каралды, беркетмә№1 “26 ”августа 2022 ел
МБ җитәкчесе ___________Л.Ю.Сайфутдинова

Әлмәт 2022 ел

Туган (татар) теленнән эш программасы

3нче сыйныф

Сыйныф: 3 нче сыйныф

Укытучы: Мөхәммәтҗанова Лилия Фәһим кызы

Программа: Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы тарафыннан тәкдим ителгән "Рус телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә татар телен укыту программасы" (татар балалары өчен): 1-11 нче сыйныфлар. – Казан: Татарстан китап нәшрияты, 2011. (авторлары: Ф.Ф. Харисов, Ч.М. Харисова, В.А. Гарипова), укыту планы һәм эш программасы положениесенә нигезләнеп төзелде.

Дәреслек: Р.З.Хәйдәрова, Г.М. Ахметзянова, Л,А, Гиниятуллина "Күңелле татар теле" (ике кисәкле) Казан "Татармультфильм",

Уку предметы буенча 2 нче сыйныфта укудан эш программасына аңлатмалы язу.

Эш программасы түбәндәге документларга нигезләнеп төзелде:
1. Россия Федерациясенең “Россия Федерациясендә белем бирү турында”гы Законы (21.12.2012, №273-ФЗ)
2. Россия Федерациясенең “Россия Федерациясе халык телләре турында”гы Законы (25.10.1991, №1807-1, ред.12.03.2014)
3. Сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән укучылар өчен ФГОС нигезендә башлангыч гомуми белем бирү буенча җайлаштырылган төп гомуми белем бирү программасы.
4. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "Инвалид балаларны өйдә тәрбияләү һәм укыту тәртибе һәм инвалидларның белем алу мөмкинлеген тәэмин итү буенча социаль ярдәм күрсәтүнең өстәмә чаралары турында" 16.06. 2008 ел, 401 нче карары.
5. Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы (22.07.2013, № 68-ЗРТ)
6. “Татарстан Республикасының халык телләре турында” Законы (8.07.1992, №1560-XII; ред. 12.06.2014№53-ЗРТ)
7. Авторлык программасы: Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә рус телле балаларга татар телен коммуникатив технология нигезендә укыту программасы(1 — 11 нче сыйныфлар) /Төзүче-авторлар: Р.З. Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Казан:2018
8. Әлмәт интернат мәктәбендә дисциплина, предмет, уку курсларының эш программалары раслануы, эшләү тәртибе, структура нигезләмәсе 31.08.22 № 98-О.
9. Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2022-2023 нче уку елына программасы.
10. Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2022-2023 нче уку елына базислы уку-укыту планы.
11.Татарстан Республикасы Әлмәт-интернат мәктәбенең 2022-2023 нче уку елына эш программасы турында нигезләмә (локальный акт).

<u>Эш программасының эчтәлеге</u>

Татар теленең уку планында тоткан урыны.

Төп белем бирү этабы гомуми урта(тулы) белем бирүнең нигезе һәм, балаларда белем һәм күнекмәләр булдыру белән беррәттән аларның уку эшчәнлеген формалаштыруга да нигез сала. Гомуми уку күнекмәләрен үстерүне төп максатлар рәтенә куя. Татар теле, танып белү чарасы буларак, укучыларның фикер йөртү, интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә хезмәт итә.

Төп мәктәп курсында 3 нче сыйныфта татар телен өйрәнүгә атнасына 3 сәгать вакыт бирелгән (елга 102 сәгать).Әлмәт интернат мәктәбендә тунан (татар) теленнән 1 сәгать бирелә. Татар телен өйрәнү өчен бирелгән сәгатьләр санын бүлү стандарт, программа һәм дәреслек эчтә**леге** нигезендә башкарыла.

Яңа стандарттагы иң мөһим таләп мондый: мәктәпне тәмамлаганда, «укучы үз алдына максат куярга һәм аны тормышка ашыру юлларын үзе таба алу дәрәҗәсенә күтәрелергә тиеш”. Бу – яңа стандартта эшлекле белем дип атала. Эшлекле белем – стандарт керткән яңалыкның әһәмиятле эчтә**леген** ачып бирүче иң гомуми төшенчә. Белем алу гамәлләренең структурасын һәм принцибын стандарт үзе аңлата:

Татар теле белем бирү өлкәсендә тел белеме, психология, дидактика һәм башка чиктәш фәннәр белән тыгыз бәйләнгән. Өйрәнелә торган материалның эчтәлеге һәм характеры беренче чиратта - лингвистика, ягъни тел белеме тарафыннан билгеләнелә. Шуңа күрә татар теле укытучысы рус теленең үзенчәлекләрен яхшы сиземләргә, аларны истә тотарга бурычлы. Ул ике телгә хас булган охшаш һәм аермалы якларны даими рәвештә күрсәтеп барырга тиеш.

Билгеле булганча, укытуның максаты җәмгыять тарафыннан куелган социаль заказ белән билгеләнә. Татарстан Республикасының белем бирү системасына куйган төп бурычы – иҗади фикерләүче, инициативалы, иҗтимагый тормышта актив катнашучы, белемле, ике дәүләт телендә һәм чит телләрдә дә иркен сөйләшеп аралашучы, билингваль шәхес формалаштыру.

Гомуми башлангыч белем бирү мәктәбендә татар телен укытуның <u>максатлары</u>:

1) укучыларга татар теленең фонетик, лексик, грамматик нигезләре буенча гамәли белем бирү;
2) балаларда телдән һәм язма сөйләм күнекмәләре булдыру; сөйләм эшчәнлегенең барлык төрләре буенча күнекмәләр формалаштыру;
3) укучыларның иҗади активлыгын арттыру, аларда татар телен өйрәнүгә омтылыш һәм кызыксыну тәрбияләү;
4) балаларның рухи дөньясын баету, төрле милләт вәкилләре арасында телләрне өйрәнү аша бер-берсенә ихтирам һәм дуслык хисе тәрбияләү.

Гомуми башлангыч белем бирү мәктәбендә татар телен укытуның <u>бурычлары:</u>

1) татар сөйләмен тыңлап аңларга күнектерү;

2) татар этикеты тәгъбирләрен кертеп, бирелгән ситуация буенча диалогик сөйләм оештырырга өйрәтү;
3) программада күрсәтелгән лексик темалар буенча телдән яки язмача сөйләм булдыруга ирешү;
4) карап чыгу, танышу, эзләнү, максаты белән уку төрләрен кулланып, төрле жанрдагы текстларны аңлап уку күнекмәләрен үстерү;
5) тәкъдим ителгән текстларны яттан өйрәнү;
6) мәкальләрнең рус эквивалентларын табарга һәм чагыштырырга өйрәтү;
7) татар телендәге сөйләмне фонетик, лексик, грамматик яктан дөрес төзергә күнектерү;
8) татар халкының фән, сәнгать, мәдәният өлкәсендәге казанышлары, күренекле шәхесләре белән таныштыру.

3 нче сыйныфта рус телендә сөйләшүче балалар үзләштерергә тиешле белем –күнекмәләр:

1. Укытучының дәрес, уен ситуацияле белән бәйле сорауларын, күрсәтмәләрен аңлау.
2. Сүзләрне,сүзтезмәләрне, җөмләләрне, грамматик формаларны бер-берсеннән ишетеп аера белү.
3. Сүзләрне, җөмләләрне тыңлап тәрҗемә итә белү.
4. Татар алфавитындагы хәрефләрне дөрес, матур яза белү.
5. Дөрес күчереп язу күнекмәләрен булдыру.
6. Бәйрәмнәр белән котлау, чакыру кәгазьләре яза белү.
7. Өйрәнелгән эчтәлек нигезендә әңгәмәдәшең белән контакт урнаштыра, сорау куя, җавап бирә, кире кага, раслый белү.
8. Дәреслектә бирелгән үрнәк диалогларны сәнгатьле итеп уку, сөйләү һәм охшаш диалоглар төзү.
9. Җанлы һәм җансыз предметларны, рәсем, картина эчтәлеген сурәтләп сөйли белү.
10. Укыган хикәянең эчтәлеген сөйли белү.
11. Кечкенә күләмле шигырьләрне яттан сөйләү.
12. Укыганда сүзлекләр куллана белү.
13. Үзе, гаиләсе һәм дуслары турында кечкенә информация бирә белү.

Туган (татар) теленнән календарь – тематик план.

№	Дәреснең темасы	Уку эшчәнлеге төрләре	Тикшерү төрләре	Көтелгән нәтиҗә	Үткәрү вакыты	
					план	факт
1	Важность изученя родного (татарского) языка. Туган (татар) телен өйрәнүнең әһәмияте.	Туган (татар) телен өйрәнүнең әһәмияте турында сөйләү.	“Танышу” диалог төзү һәм сөйләү	Исәнләшү-саубуллашу лексикасын кулланып диалог төзи белү.	5.09	
2	Ответы на вопросы кто? кого? Кому? Кем? Кемне? Кемгә? сораулары һәм аларга җавап.	Диалог төзү, ситуатив күнегүләр эшләү	Диалог төзү	*Син,сез* зат алмашлыкларының төшем, юнәлеш килеше формасын дөрес куллана белергә күнектерү.	12.09	
3	Существительное. Множественное число имён существительных	Таблица буенча эш. Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү	Карточка-лар белән эш	Предметлар-ның төсен, санын кулланып, үзеңә сорый белү (миңа биш кызыл алма бир әле).	19.09	

	Исем.Исемнәрнең күплек сан формасы.					
4	Спряжение существительных по принадлежностям Исемнәрнең тартым белән төрләнеше.	Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү, диалог төзү, ситуатив күнегүләр чишү	Сорау-җавап	Исемнәрнең тартым белән төрләнүен, кушымчалар-ның ялгану тәртибен үзләштерү,	26.09	
5	Глагол. Начальная форма глагола. Фигыль. Фигыльнең башлангыч формасы.	Сорау җөмләләр төзү, таблица, карточкалар белән эш; ситуатив күнегүләр чишү	Эш дәфтәрен-дәге бирем Индив сорау	Сорау аффиксларын, кайбер боерык фигыльләрне яттан белү, урынлы, дөрес куллана алуга ирешү	3.10	
6	Глагол. Отрицательная форма глагола настоящего времени изъявительного наклонения.	Күнегүләр эшләү, диалог төзү, ситуатив күнегүләр чишү	Диалог төзү, ситуатив күнегүләр эшләү	Үткән заман хикәя фигыльнең барлык-юклык формаларында кулланылы-шын гамәли үзләштерү	10.10	

	Фигыль. Хәзерге заман хикәя фигыльнең юклык формасы					
7	Глагол. Спряжение отрицательной формы глагола настоящего времени изъявительного наклонения. Фигыль.Үткән заман хикәя фигыльнең юклык формасында зат-сан белән төрләнеше	Күнегүләр эшләү. Таблица белән эш итү.	Карточка-лар белән эш	Үткән заман хикәя фигыльнең юклык формасының ясалу ысулларын үзләштерү, аның зат-сан белән төрләнешен өйрәнү	17.10	
8	Числительные. Порядковые и количественные числительные. Саннар. Микъдар һәм тәртип саннары.	Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү, ситуатив күнегүләр эшләү	Карточка-лар белән эш	Үтелгән материалны куллана белү	24.10	

9	Сколько время? В какое время? Сәгать ничә? Сәгать ничәдә?	Диалог төзү, күнегүләр эшләү	Сорау-җавап Диалог	Грамматик күнекмәләрне камилләштерү	7.11	
10	Мы кушаем в столовой. Без ашханәдә ашыйбыз.	Күнегүләр эшләү, парларда эшләү,дәреслек, сүзлек белән эш	Индив/ фронт.сорау	Яңа сүзләрне истә калдыру, сөйләмдә куллану	14.11	
11	Существительное .Винительный падеж. Исем. Исемнең төшем килеше	Рәсемнәр буенча күнегүләр эшләү	Рәсем буенча эш Сорау-җавап	Грамматик күнекмәләрне камилләштерү	21.11	

12	Предлоги. Существительное. Склонение существительных в направительном, местно-временном и исходном падежах. Бәйлекләр. Исем. Исемнәрнең юнәлеш, урын-вакыт, чыгыш килешендә төрләнүе	Күнегүләр эшләү Рәсем буенча җөмләләр төзү Таблица буенча эш Исемнәрне юнәлеш, урын-вакыт, чыгыш килешендә төрләндерү	Күнегү эшләү	Нәрсә янына килгәнеңне, нәрсә янында уйнаганыңны нәрсә яныннан киткәнеңне әйтә белү Исемнәрне юнәлеш, урын-вакыт, чыгыш килешендә төрләндерә белүне камилләштерү	28.11	
13	Лексико-грамматический материал в рассказе Х.Гарданова “Хлеб”. Х.Гарданов “Икмәк” хикәясендә лексик-грамматик материал.	Төрле грамматик биремле күнегүләр Эшләү Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү, ситуатив күнегүләр эшләү	Җөмләләр төзү Диалог төзү.	*Эшли башлады, уйный башлады* грамматик төзелмәсен сөйләмдә куллана белү Нәрсә ашаганыңны, нәрсә эчкәнеңне әйтә белү	5.12	

14	Составление диалога по тексту “Г.Тукай – великий поэт”. “Г.Тукай – бөек шагыйрь” тексты буенча диалог төзү	Кагыйдә өстендә эш Күнегүләр эшләү	Сорау - җавап	Мактау формаларын, *аның китабы, аның әнисе* структурасын сөйләмдә куллана белү.	12.12	
15	Порядковые числительные. Использование союзов *потому что, поэтому* в тексте “Умный мальчик”. Тәртип саннары “Акыллы малай” текстында *чөнки, шуңа күрә* теркәгечләре.	Грамматик биремле күнегүләр эшләү; таблица буенча кагыйдә өстендә эш Яңа лексика өстендә эш, фонетик зарядка; *Чөнки, шуңа күрә* теркәгечле җөмлә калыплрын төзү	Карточка-лар белән эш Күнегүләр эшләү	Үтелгән материалны сөйләмдә куллана белергә күнектерү	19.12	
16	Хвалим друг друга. Формы похвалы. Без бер-беребезне мактыйбыз. Мактау формалары.	Күнегүләр эшләү, рәсем буенча яңа лексиканы кабатлау. ”Похвали меня” уены	Индив./ фронт. сорау.	*Син иртән нишлисең?* соравын куя һәм җавап бирә белү; мактау формаларын сөйләмдә куллануга ирешү	26.12	

17	Я помогаю другу. Мин дустыма булышам.	Күнегүләр эшләү. Диалог төзү. Ситуатив күнегүләр чишү	Индив./ фронт. сорау. Диалог	Кемне? Нәрсәне? соравына җавап бирүче сүзләрне җөмләдә урынлы кулланура ирешү Өй хезмәтендә булышырга тәкъдим итә белү Предметның кайда икәнен әйтә, сорый белү	9.01	
18	Лексико-грамматический материал в рассказе Идриса Туктара “Тяжелая нога”. Повторение темы: “Мы помогаем родителям”. Идрис Туктарның “Авыраяк” хикәясендә лексик-грамматик материал. “Без эти-әниләргә булышабыз” темасын кабатлау.	Грамматик биремле күнегүләр эшләү, эш дәфтәре буенча эш; үткән лексиканы кабатлау. Ситуатив күнегүләр эшләү, җөмләләр төзү	Диктант Диалог төзү.	Антоним сүзтезмәләрне сөйләмдә куллана белергә күнектерү Җөмлә төрләрен белү һәм үтенечне белдергән җөмләләр төзү	16.01	

19	Конструкция *Одевается, как заяц* в рассказе “Праздник Ёлки”. Зимние месяцы, признаки зимы. “Чыршы бәйрәме” хикәясендә *куян булып киенә* төзелмәсе. Кыш айлары, кыш билгеләре.	Ситуатив күнегүләр эшләү, Җөмләләр төзү	Ситуатив күнегүләр	Грамматик төзелмәне үзләштерү һәм җөмләдә дөрес куллану Кыш айларын атый, кыш билгеләрен әйтә белү.	23.01	
20	Прилагательное, как часть речи. Предложение. Сыйфат сүз төркеме. Җөмлә.	Диалоглар төзү. Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү	Сорау.-җавап	Сыйфатларга мисаллар китерә белү.Сыйфатларны сөйләмдә кулланырга күнектерү.	30.01	
21	Грамматические отличия в татарском и русском языке. Окончания принадлежности у существительных.	Таблица буенча эш, күнегүләр эшләү	Сорау-җавап	Исемнәрнең тартым белән төрләнешен үзенчәлекләрен үзләштерү	6.02	

	Татар һәм рус телләрендәге грамматик аермалар. Исемнәрнең тартым белән төрләнеше.					
22	Нации, живущие в Татарстане. Татарстанда яшәүче милләтләр	яңа лексика өстендә эш, күнегүләр эшләү Рәвеш сүз төркеме белән танышу, яңа сүз ясалу ысулларын өйрәнү (таблица буенча эш) Диалог төзү.	Индив./ фронт. сорау. Сорау-җавап Диалог төзү.	Өйрәнгән лексиканы истә калдыру,сөйләмдә куллану. Татарстанда яшәүче милләтләрне әйтә белү.	13.02	
23	Правописание имен собственных и нарицательных. Уртаклык һәм	Грамматик биремле күнегүләр эшләү, эш дәфтәре буенча биремнәрне үтәү	Күнегүләр эшләү	Ялгызлык һәм уртаклык исемнәрне дөрес яза белү	20.02	

	ялгызлык исемнәрнең дөрес язылышы.					
24	Прилагательное. Сравнительная степень прилагательного. Местоимение. Сыйфат Сыйфатларның чагыштыру дәрәҗәсе. Алмашлык.	Ситуатив күнегүләр эшләү, эш дәфтәрендәге бремнәрне үтәү	Индив./ фронт. сорау.	Предметлар- ның кайсысы зуррак, кечкенәрәк, матуррак икәнен әйтә белү	27.02	

25	Я живу в деревне. Предлоги. Мин авылда яшим Бәйлек сүзләр.	Күнегүләр эшләү, үткән лексиканы кабатлау.Кагыйдә өстендә эш	Индив./ фронт. сорау.	Бәйлек сүзләр һәм билгеләү алмашлыклары кулланып җөмләләр төзергә өйрәнү	6.03	
26	Лексико-грамматический материал в тексте “Вкусные слова”. “Тәмле сүзләр” текстында лексик-грамматик материал.	Күнегүләр эшләү, үткән лексиканы кабатлау.	Индив./ фронт. сорау.	“Тәмле сүзләр”не сөйләмдә куллана белү	13.03	

27	Мы дарим подарки. Поздравление с 8 Марта. Без бүләкләр бирәбез. 8Март бәйрәме белән котлау.	Парларда эшләү, ситуатив күнегүләр эшләү.Эш дәфтәрендәге биремнәрне үтәү	Диалог төзү.	Хәзерге заман, үткән заман хикәя фигыльнең зат-санда төрләне-шен сөйләмдә куллана белү	20.03	
28	Лексико-грамматический материал в рассказе “В трамвае”. “Трамвайда” хикәясендә лексик-грамматик материал.	Күнегүләр эшләү, яңа лексиканы кабатлау.Сораулар га җавап бирү. *Чөнки, шуңа күрә* текәгечләре белән кушма җөмләләр төзү.	Сорау-җавап	Өйрәнгән лексиканы истә калдыру, *чөнки,* *шуңа күрә* теркәгечләрен сөйләмдә дөрес кулланугa ирешү	10.04	
29	Лексик0-грамматический матеиал в рассказе “Друзья”. “Дуслар” хикәясендә лексик – грамматик материал.	Дәреслек, биремле карточкалар белән эш (тәрҗемә), телдән эш.	Индив./ фронт. сорау.	Грамматик күнекмәләрне камилләштерү	17.04	

30	Лексико-грамматический материал в рассказе “Белая шейка – моя любимая кошка”. “Акмуен - яраткан песием” текстында лексик-грамматик материал.	Күнегүләр эшләү, сорау җөмләләр төзү	Сорау-җавап	Өйрәнгән лексиканы истә калдыру, җөмләләргә сорау кую күнекмәләрен камилләштерү	24.04	
31	Лексико-грамматический материал в рассказе “Наступило лето”. “Җәй җитте” текстында лексик-грамматик материал.	Сүзләрне кабатлау, текстны уку, сорау ларга җавап бирү	Индив./ фронт. сорау.	Хәзерге заман хикәя фигыльнең III зат күплек сан формасын сөйләмдә куллану.	1.05	
32	Лексико-грамматический материал в рассазе “Цвета” “Төсләр” экиятендә лексик-грамматик материал.	Сүзләрне кабатлау, текстны уку, сорау ларга җавап бирү	Индив./ фронт. сорау.	Өйрәнгән лексиканы истә калдыру Дус, тату яшәү турында әйтә белү	8.05	
33	Р.Фәйзуллин		Индив./	Өйрәнгән лексиканы сөйләмдә	15.05	

	Лексико-грамматический материал в стихотворении “Где много ягод? “Җиләк кайда күп ?” шигырендә лексик-грамматик материал.	Сүзләрне кабатлау, шигырьне уку, сорауларга җавап бирү; диалог төзү.	фронт. сорау.	куллану.		
34	Повторение. Кабатлау.				22.05	

Эш программасына үзгәрешләр кертү бите

Класс	Теманың исеме	План буенча уздыру вакыты	Үзгәреш кертүнең сәбәбе	Факт буенча уздыру вакыты